

***TÄYDENTÄVÄN JA EHKÄISEVÄN
TOIMEENTULOTUEN
SOVELTAMISOHJEET***

Etelä-Pohjanmaan kunnissa

Etelä-Pohjanmaa 2018

SISÄLLYS

SISÄLLYS	2
1. YLEISTÄ.....	3
1.1. TUEN HAKEMINEN.....	3
1.2. TUEN MYÖNTÄMINEN.....	4
1.3. PÄÄTÖS.....	4
2. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI	5
2.1. Asuminen.....	5
2.2. Vuokratästit	5
2.3. Huonekalut ja kodinkoneet	5
2.4. Lastentarvikkeet	5
2.5. Opiskelu	5
2.6. Lasten harrastusmenot.....	6
2.7. Edunvalvonta	6
2.8. Vaatteet.....	6
2.9. Matkakustannukset.....	6
2.10. Lapsen luonapito	7
2.11. Terveystoimenot.....	7
2.12. Hautausmenot.....	7
2.13. Muut menot	7
3. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI	8

1. YLEISTÄ

Etelä-Pohjanmaan kuntien aikuissosiaalityön yhteisen toimeentulotukiohjeen vuoden 2018 laatimisprosessissa ovat olleet mukana: Seinäjoen kaupunki, Kuusiokuntien sosiaali- ja terveyskeskus-kuntayhtymä, Lapuan kaupunki, Järvi-Pohjanmaan perusturva, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen, Ilmajoen kunta, JIK peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä ja Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä sekä KELAn Keskisen alueen vakuutuspiiri. Työryhmässä on käsitelty toimeentulotuen myöntämiskäytäntöjen nykytilaa ja tulevaisuutta.

Perustoimeentulotuki on siirtynyt vuoden 2017 alusta Kelan hoidettavaksi. Kuntien päätettäväksi jäivät erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat täydentävän toimeentulotuen menot sekä ehkäisevä toimeentulotuki. Tarkoituksena on, että toimeentulotuen myöntäminen kunnissa perustuu sosiaalihuollossa yhdessä asiakkaiden kanssa tehtyyn palvelutarvearvioon ja asiakassuunnitelmaan. Toimeentulotuen myöntäminen on enemmän sosiaalityön väline kuin pelkkä etuus.

Toimeentulotuen tarkoituksesta säädetään toimeentulotukilain 1 § seuraavasti: Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo.

Kuntien sisäisillä ohjeilla on tarkoitus yhtenäistää ja tarkentaa tuen myöntämisen käytäntöjä. Ohjeita tulee soveltaa rinnakkain toimeentulotukilain ja sosiaali- ja terveysministeriön ohjeiden kanssa (Opas toimeentulotukilain soveltajille STM julkaisu 2013:4) siten, että ne eivät ole ristiriidassa. Lisäksi kuntien ohjeiden tarkoituksena on parantaa toimeentulotuen laadullista sisältöä.

Täydentävän toimeentulotuen kohteissa on sovellettu THL:n toimeentulotuen kohdeluokituksia.

1.1. TUEN HAKEMINEN

Toimeentulotukea kunnasta haetaan kirjallisella hakemuksella tai suullisella hakemuksella esim. ajanvarauksella sosiaalitoimeen, neuvottelussa tai kotikäynnillä. Kunnasta voi hakea suoraan toimeentulotukea pääsääntöisesti vain silloin, kun henkilöllä tai perheellä on Kelassa voimassaoleva toimeentulotukipäätös ja toimeentulotukilaskelma tai sosiaalipäivystysasiana virka-ajan ulkopuolella. Muussa tapauksessa asiakkaan tulee hakea ensin Kelan perustoimeentulotukea. Hakijan ei välttämättä tarvitse itse tunnistaa hakeeko täydentävää vai ehkäisevää toimeentulotukea, vaan asia tulee ratkaista kunnassa lain mukaisesti. Kela voi tarpeen mukaan siirtää asiakkaan hakemuksesta kunnalle kuuluvat toimeentulotuen osat kuntiin käsiteltäväksi.

Asiakkaalla on oikeus päästä keskustelemaan kunnan sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa puhelimitse tai henkilökohtaisella käynnillä viimeistään seitsemän vuorokauden kuluessa siitä, kun hän on sitä pyytänyt (ToTul §14 e).

1.2. TUEN MYÖNTÄMINEN

Toimeentulotuen myöntää oleskelukunta, joka on se kunta, missä tuen hakija vakituisesti asuu. Ulkopaikkakuntalainen voi saada korkeintaan kiireellistä toimeentulotukea. Hakemuksen kiireellisyyden arvioi sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja tarvittaessa yhteistyössä Kelan kanssa. Kiireelliseen hakemukseen tulee tehdä päätös samana päivänä hakemuksen saapumisesta tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

Toimeentulotukea myönnetään pääsääntöisesti hakemisajankohdan kuukaudelle. Harkinnalla erityisen tarpeen perusteella tukea voidaan myöntää takautuvasti tukeen oikeuttaviin maksamattomiin menoihin.

1.3. PÄÄTÖS

Toimeentulotukipäätös kaikkiin hakemuksiin annetaan kirjallisena viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta tai pyydettyjen lisäselvitysten saapumisesta. Päätöksessä tulee aina perustella ne asiakkaan esittämät vaatimukset, joita ei hyväksytty kokonaisuudessaan viranhaltijan harkinnasta johtuen. Päätöksessä tulee näkyä, mille ajalle se on tehty. Päätös sisältää oikeusvaatimusohjeet.

2. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI (ToTul § 7 c)

Täydentävää toimeentulotukea myönnetään erityisiin menoihin ja tilanteisiin perustuen. Kiinnitetään huomioita pitkäaikaiseen pienituloisuuteen. Tukea myönnettäessä on tehty ensin perustoimeentulotuen laskelma Kelassa, josta tulot ja menot ilmenevät.

2.1. Asuminen

Muut kuin perusmenoihin kuuluvat asumisesta aiheutuvat menot. Esimerkiksi vuokra- tai sähkövuokra sellaisessa tilanteissa, jolloin se on välttämätöntä, mutta asiakas ei voi saada sitä Kelasta.

2.2. Vuokrarästit

Ensisijaisesti ohjataan hakijaa sopimaan vuokranantajan kanssa maksusuunnitelmasta rästien hoitamiseksi. Täydentävää toimeentulotukea voidaan perustellusta syystä myöntää asumista vaarantavaan vuokravelkaan, korkeintaan yhden kuukauden vuokran suuruinen tuki.

2.3. Huonekalut ja kodinkoneet

Kodin perustamiskustannuksiin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea, kun se hakijan tausta ja olosuhteet tai terveydentila huomioon ottaen on välttämätöntä kodin perustarvikkeiden saamiseksi esim. pitkän laitoshoidon/asunnottomuuden jälkeen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseksi.

Hakijan tulee tehdä selvitys hankinnoista, johon toimeentulotukea haetaan. Kodin perustamiskustannuksiin voidaan myöntää 150 – 500 € perheen koosta riippuen. Yksittäisiin kodinhankintoihin voidaan myöntää tukea harkinnalla. Pyykinpesukoneen hankintaan voidaan myöntää enintään 250 €. Jälkihuoltoon siirtyessä itsenäisenään asumiseen käytetään ensisijaisesti lastensuojelulain mukaisia itsenäistymisvaroja. Kodinperustamiskuluihin voidaan myöntää toimeentulotukea pääsääntöisesti kerran. Erotilanteissa ensisijaista on omaisuuden ositus.

2.4. Lastentarvikkeet

Lastentarvikkeet voidaan myöntää vauvaperheisiin.
Muun ikäisten kohdalla sovelletaan kohtaa 2.3.

vaunut enintään 100 -250 €

sänky patjoineen enintään 130 €

turvakaukalo enintään 50 € tai turvaistuin enintään 80 €

2.5. Opiskelu

Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää opiskelijalle opiskelusta aiheutuviin hankintoihin ja muihin pakollisiin menoihin. Ensisijaisesti tuetaan päätoimista opiskelua ensimmäiseen ammattiin.

kirjat (lukio/keskiaste), yo-koemaksut, tietokone, työvaatteet ja -välineet yhteensä noin 600 €/lukuvuosi. Summaan sisältyy mahdollinen tietokoneen osuus enintään 300 €.

Tietokoneen hankintaan myönnetään tukea vain niihin opintoihin joihin, kone on välttämätön ja kyseessä on peruskoulun jälkeinen ensimmäinen keskiasteen tutkinto. Myös pääsykoemaksut voidaan huomioida menoina.

2.6. Lasten harrastusmenot

Kouluikäisten lasten vähäiset harrastusmenot sisältyvät pääsääntöisesti perusosalla katettaviin menoihin. Täydentävää tukea myönnetään perusliikuntavälineisiin, esimerkiksi koulussa tarvittaviin.

Perusliikuntavälineisiin enintään 130 €/lapsi/v.

Tukea voidaan myöntää myös muihin erityisiin harrastuksiin. Pääsääntöisesti tuetaan ohjattua harrastustoimintaa yksi säännöllinen harrastus / lapsi / vuosi. Harrastustoimintaa voidaan tukea myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena, mikäli kunta niin päättää. Erityisen harrastuksen menoja voidaan tukea enintään 300 €/v. (150 € kevät/150 € syksy).

2.7. Edunvalvonta

Edunvalvontapalkkio otetaan laskelmassa täydentävän tuen menona huomioon. Lisäksi huomioidaan maistraatin edunvalvonnan käsittelymaksut. Mikäli edunvalvontapalkkio huomioidaan asiakkaalle omista tuloista maksettavana menona esim. asumispalvelun asiakasmaksua määriteltäessä, siihen ei erikseen myönnetä toimeentulotukea.

2.8. Vaatteet

Vaatetuskulut sisältyvät perusosaan, eikä tavanomaisiin vaatekustannuksiin myönnetä pääsääntöisesti toimeentulotukea.

Romaninaisen vaatetukseen voidaan perusosaan sisältyvien vaatemenojen lisäksi myöntää hankintakuluina romanihome enintään kahden vuoden välein 450 €. Tämä edellyttää pitkäaikaista pienituloisuutta ja hankinnan maksimikulu huomioidaan laskelman mukaisena. Tuki voidaan myöntää romaniasusteita säännöllisesti päivittäin käyttävälle, vähintään kaksi vuotta paikkakunnalla olleelle maksusitoumuksena tai kuittia vastaan. Tukea myönnettäessä käytetään pääsääntöisesti maksusitoumusta valmistajalle, jolta löytyy voimassa oleva Y-tunnus.

Täydentävää toimeentulotukea muuhun vaatetukseen voidaan myöntää vain erityisen syyn perusteella.

2.9. Matkakustannukset

Matkakustannukset sukulaisten luo, vapaa-ajan matkakulut, asiointimatkat ja matkat kotipaikkakunnalle ym. ovat yleensä perusosaan sisältyviä. Työnhakuun liittyviin matkoihin tuen voi saada TE-toimistosta. Erityisen syyn perusteella matkoja voidaan huomioida täydentävässä toimeentulotuksessa, esim. hautajaisiin tai opiskelun pääsykokeen matkakulut. Toisella paikkakunnalla opiskelevien bussilipun/kk koulumatkatuen omavastuuosuudet huomioidaan menoina. Vangin perhetapaamisen matkakustannukset voivat olla hyväksyttäviä perheen matkakustannuksia. Matkakulut huomioidaan edullisimman matkustustavan mukaan. Mikäli oman auton käyttö on perusteltua, myönnetään enintään 0,20 €/km.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistumista tuetaan täydentävällä toimeentulotuella.

2.10. Lapsen luonapito

Kela myöntää etävanhemmalle lapsen tapaamisesta aiheutuvat kustannukset, kun asiassa on tehty sosiaaliviranomaisen vahvistaman sopimus tai oikeuden päätös. Lapsen luonapidosta aiheutuvat lähivanhemman maksamat matkakustannukset huomioidaan täydentävän toimeentulotuen menoina sellaisissa tapauksissa, jolloin hakija saa Kelan perustoimeentulotukea ja tuen myöntäminen on lapsen edun mukaista.

2.11. Terveystoimenpiteet

Sellaiset terveydenhuoltoon liittyvät erityismenot, jotka katsotaan asiakkaalle välttämättömiksi ja ne eivät sisälly Kelan myöntämään perustoimeentulotukeen.

2.12. Hautausmenot

Täydentävää toimeentulotukea hautauskustannuksiin voi hakea suoraan kunnasta. Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää välttämättömiin ja kohtuullisiin hautauksesta aiheutuviin kuluihin varattomalle kuolinpesälle. Vainajan tulot ja varat otetaan huomioon täysimääräisesti ja niistä on ensisijaisesti maksettava hautauskulut. Rahavarat ilmenevät saldotodistuksesta. Mikäli vainajalla on perittävää varallisuutta, voidaan siitä tehdä takaisinperintä (ToTul. § 20). Tukea haetaan vainajan asuinkunnan sosiaalitoimesta. Hakemuksen liitteinä tulee olla perukirja ja hautauksesta aiheutuneet laskut.

Hautauksesta aiheutuviksi välttämättömiksi kuluiksi katsotaan arkku, arkkuun huolto, välttämätön kuljetus ja seurakunnan lasku hautaamisesta aiheutuviin kuluihin/tai tuhkaus. Hautausavustusta myönnetään yhteensä enintään 1400 €.

Hautauksesta aiheutuviksi välttämättömiksi kuluiksi ei katsota lehti-ilmoituksia, muistotilaisuutta, tai hautakiveä.

2.13. Muut menot

Muut erityisistä tarpeista aiheutuvat menot. Muu meno voi olla esim. erityisryhmien uimahallimaksun vuosittainen omavastuuosuus tai osallistumismaksu suunniteltuun toimintaan.

Kotona asumista tukeviin tukipalveluihin, joita ovat esim. siivouspalvelu, pyykkipalvelu, vaatehuolto, kauppapalvelut ja turvapuhelin/turvaranneke, voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea asiakkaan palvelutarve ja tulot huomioiden.

Asumispalvelun ateriamaksuihin myönnetään täydentävää toimeentulotukea siltä osin, kun ateriamaksut ylittävät toimeentulotuen perusosan ruokanormin ja tuen hakijan omat tulot eivät riitä kattamaan menoja. Lisäksi näissä tilanteissa on selvitetty, ettei asiakkaalta peritä asiakasmaksua, jonka alentaminen olisi ensisijaista. Kela ei huomioi erillisiä ateriamaksuja perustoimeentulotuen menoina.

3. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevästä toimeentulotuesta säädetään toimeentulotukilaissa (ToTul. §13). Kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea. Tukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisen tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on tukea taloudellisissa vaikeuksissa olevia ihmisiä ja torjua heidän syrjäytymistään. Ehkäisevän tuen avulla edistetään henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistään pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen käynnistää sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin asian vaatimassa laajuudessa.

Ehkäisevä toimeentulotuki on riippumaton siitä, onko henkilö tai perhe oikeutettu perus- tai täydentävään toimeentulotukeen. Ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään henkilön tai perheen poikkeuksellisessa elämäntilanteessa. Ehkäisevää toimeentulotukea ei yleensä peritä takaisin, mutta joissakin erillisissä tapauksissa tuki voidaan myös osittain tai kokonaan periä takaisin (ToTul §20). Mikäli osa tai koko tuki peritään takaisin, on päätökseen kirjattava myös takaisinperinnän maksusuunnitelma.